

bolj terdega, gostega in čverstejega, ki ga veliko potrebujejo v domovini njeni. Tudi olje iz njenih bukvic je prav dobro.

3. Hrastovo drevje.

Francozki botanikar And. Michaux je naštel in popisal 26 verst hrastovega drevja, katero raste po okrajnih severne Amerike. Izmed teh popišemo mi le naslednje kot ugodne, da bi jih v svojo domovino upeljali.

Planinski hrast (*Quercus montana*) raste posebno rad na visokem kamnitnem in skalnatem svetu, al po zemljiščih, ktere pokriva obilno kamenje. Vendar pa zraste do 70 čevljev visok, ter nareja lep širok listnat krov. Redijo ga že na Francozkem, in okoli Pariza ga je veliko viditi; tedaj bi bilo prav, da bi se tudi naši drevjorejci ozirali na-nj, temveč ker ta hrast je zadovoljin s kamnitnim neobdelanim svetom, pa tudi, ker les njegov je čverst in terd, izdelovanju brodov posebno ugoden. (Kaj, ko bi verli vlastenci poskusili to hrastovo pleme pred drugim drevjem nasejati po našem pustem Krasu?)

Rudeči hrast ljubi merzlo podnebje pa rodovitno zemljo, da izraste popolnoma; les njegov je le srednje dober. Delajo iz njega lajte in skrinje za razpošiljevanje suhega blaga. Želoda pa rodi obilno, ki ga živina rada je. Skorjo rabijo, da kože strojijo. Na Francozkem je rudeči hrast že davno upeljan, ter se ponaša ondi prav dobro; tudi je zares vreden, da bi ga po večjih vertih sadili, ker je lepo drevó razširjene veličanske overše, visok zraste do 80 čevljev.

Škerlatni hrast (die Scharlacheiche) raste po merzlih krajinah, okoli mesta Bostona, pa tudi v Pensilvanii, Virginii, ter doseže visokost 80 čevljev. Perje njegovo rudeči se v jeseni kot škerlat, kar bi to drevó prav prikladno storilo za večje gaje in verte. Skorja njegova je za strojiti; les daje najboljše doge.

Zeleneči hrast (*Quercus virens*) raste na obalih morja, ker potrebuje vlažnega morsklega podnebja. Ni večji kot 50 do 60 čevljev, hrastovina njegova je pa težka, gosta in jedrata; tudi je prav terpežna, tedaj pred vsim drugim lesom ugodna v tesanje brodov. Skorja ima veliko tanina v sebi, in les je dober za kurjavo. To lepo in koristno drevó utegne pa kmali iz Amerike zginiti, ker ga veliko sekajo na leto za pomorstvo združenih deržav; tedaj bi bilo želeči, da bi ga upeljali v Evropo, kjer bi se na južnih obalah Italije in Francozkega, ali pri nas v Istri, na Primorskem in drugej gotovo dobro obnašalo. (Dalje sledi.)

Narodopisje.

Rezijani.

Stari ljudje pravijo, da so Rezijani iz Rusovskega prišli v svoje današnje kraje. Ob časih hudih vojsk so neki Rusi v to dolino pribegnili, kjer ni do tistih dob še nobeden prebival; tū so se ustavili, hiše zidali in v miru živeli, in po njih se je ta kraj klicati jel Resija ali Rezija. Rezijanski jezik je zares tudi zelo podoben rusovskemu; zakaj ko so Rusi se po teh stranéh nazaj pomikali, je neki Rus tudi na Rezijansko prišel, in ko je s starejšimi Rezijani govoril, kateri svoj domači jezik bolj čisto govore, je dobro umel njih govorjenje, in tudi Rezijani so njega razumeli. Verjetno je tadaj, da je jezik rezijanski prav za prav rusovsko podnarečje, ali sedaj je zelo popačen zavoľjo tega, ker živé Rezijani v sredi Lahov in hodijo po svetu, kjer morajo mnogo družih jezikov saj za silo govoriti. Je tedaj rezijansko narečje zmes slavjanskih, menda rusovskih, nemških in laških ali furlanskih besed, katerim dajejo slavjanske končnice in slavjansko sklanjanje. Ker pa kupčujejo z Nemci in Lahi, govore, kakor smo že omenili, tudi za silo nemško in laško.

Rezijansko se naslanja proti izhodu na bovške planine, in se dotika Bovca in Žage; proti jugu na Lusevero; proti zahodu jo mejí Rešijuta (ali Rezijuta,

Resciutta), proti polnočni strani Rakolansko in Klavže (Chiusa). Dolga je rezijanska deželica, od izhoda do zapada, blizo dvajset talijanskih milj, to je, skoraj 5 ali 6 ur hodá; široka pa je od severja do juga, blizo osem milj ali dvé uri. Cela deželica je le dolina okoli in okoli obkrožena od visokih stermih gor, samo na zahodni strani je soteska, kjer se rezijanska pot poleg potoka Rezije zviija in vodi do Rešijuta na veliko cesto. Naj višja gora na Rezijanskem je Kanin (Canino), ki se na izhodni strani čez oblake vzdiguje. Imenuje se tako od latinskega canus-a-um (siv), ker od polovice gor je vedno sivkasto-bela. Pozimi se beli, ker je vsa s snegom pokrita; poleti pa, ker nima nič drugega kakor samo golo skalovje. Na nji ne raste nobena travica, noben germ, nobeno drevó; na nji ni nič živega opaziti. Ta gora je tako visoka, da bi ji človek komaj do verha prišel v šestih urah. Do pol visokosti se še lahko pride, potem naprej je pa tako sterma, da bi bilo malo komu mogoče, ji do verha dospeti, ker je plazenje po nji silno težavno in nevarno. Od tod so babjoverni ljudje raztresli prazno govorico, da Bog tiste grešnike, ki umerjejo nesporjeni, obsodi, na tej gori stanovati in terpeti. — Druge rezijanske gore niso tako visoke, in tudi ne tako puste in nerodovitne; na njih se vidijo med golim skalovjem tudi senožeti in hoste. — Planjava rezijanske doline je široka eno miljo, dolga pa šest; po sredi teče potok, ki mu tudi Rezija pravijo. Čez potok je sred doline lesen most postavljen, ki veže obé strani.

Vse stanovališča Rezijanov razun Volčja (Uccea) so v planjavi, in se delé v štiri velike vasi. Perva vas se kliče Sv. Juri (S. Giorgio), ki ima 115 ognjišč in šteje okoli 670 duš. Druga vas je Njiva (Gniva), ki šteje okoli 250 prebivavcov in ima 89 hiš. Tretja vas se kliče Ožjak (Oseacco), in šteje hiš 152 in 880 duš. Volčji terg (Uccea), leži na južno-izhodni strani, ima samo 24 hiš, in šteje 130 duš. Po tem takem živi na Rezijanskem okoli 2900 duš v 500 hišah.

Skoraj na sredi deželice stoji samotna vasica, ki ne šteje čez šest hiš, in se kliče Travnik (Prato di Resia). Tū je farna cerkev, ktera ima pet lepih oltarjev iz belega marmeljna, in nove orgle postavljene leta 1849. Pa tudi vsaka tū zgoraj omenjenih vasi ima svojo podružno cerkev; vsaka teh cerkev ima po tri oltarje iz marmeljna, in v St. Jurški cerkvi se hranuje tudi sv. rešnje Telo.

Rezijani imajo fajmoštra in dva kaplana; vsi trije duhovni stanujejo na Travniku pri farni cerkvi. Od tod morajo za duhovni blagor svojih faranov skrbeti, ki okoli raztreseni živé; posebno jim je težavna služba duhovna zavoľjo Volčje vasi, do ktere imajo skoraj 15 milj deleč. Vsi Rezijani morajo v farno cerkev k službi božji se shajati, kjer se berejo tri sv. maše vsako nedeljo in vsak praznik čez leto. Kadar pa je god posvečevanja ali pa patrona ene ali druge podružne cerkve, se berete v farni cerkvi zgodaj dvé tih sv. maši, péta farna maša pa je ob enajsti uri v podružnici, kjer je ravno posebni praznik.

Središče cele rezijanske deželice, kakor smo zgoraj rekli, kjer stoji farna cerkev z nekterimi hišami, je Travnik. Ta kraj je obzidan okoli in okoli; zid, ki vasico obdaja, je blizo štiri čevlje visok; od ene strani do druge méri vés ozidani kraj 75 korakov. V tem zidu so štiri vrata proti štirim oddelkom fare.

Rezijanske hiše so terdno zidane, in imajo po dva, nekatere tudi po tri nadstropja. Vse shrambe in sobe pri tléh so obokane ali velbane, zato dim ne more lahko do gorejnih sob, pa tudi hiše so po tem takem bolj terdne. Dimnik se vidi pri malokteri hiši. Nektere hiše so s slamo krite, večidel pa so pokrite z opekami.

Živé pa Rezijani od svojih zemljišč, ki jih pridno obdelujejo, od živine in od kupčije. Pridelujejo reži, turšice, krompirja, repe in ajde. Ali malo družin je, da bi za svoje potrebe dovolj pridelali na svojem zemljišču; skoraj vsi morajo turšico od Furlanov kupovati. Rezijanski svet je tako

potem z rahlo zemljo zasujem. Že v malo dnéh kalí seme, če le enmalo prilivam, in še tisto jesen zrastejo sajenice ene pavce visoke. Potem jih vzamem iz zemlje in jih spravim v povezkah na tak kraj, kjer so varne mraza, prevelike moče in pa miš; večidel jih položim v malih lesenih tržičah v pesek. Proti koncu mesca sušca jih vsadim v drevno sadišče (vertno šolo) tako, kakor se navadno vsajajo druge sadike (flance), po pol čevlja saksebi v verste, ki so dva čevlja narazen. Potem jih zalijam. Poleti jih dam osipati, tudi opleti če je treba, in v veliki vročini jim prilivam. V dveh letih si izredim tako prav lepe drevesica z majhnimi stroški, večje drevesica za visoko drevje, vse druge pa za pritlično rejo in žive plotove“.

(Grojzdne pėške so naj bolji pripomoček kalne in vlečljive vina čistiti in čiste in dobre obderžati). Tako piše K. Pistori ter pravi: „Neki moj prijatelj je ravno hotel vedro triletnega vina preč vliti, ker mu je njegov vincar rekel, da je vino tako sprideno, da ni za nobeno rabo več. „Daj mi to vino — mu rečem — bom poskusil ga z grojzdnimi pėškami očistiti. Vzajem tedaj 2 do 3 bokale tega vina, ki se je gerdo vleklo, ga denem v ponvo, pridenem 2 funta grojzdnih pėšek in razgrejem počasi to zmes (pa ne da bi bila vrela) in vse postavim potem s pėškami vred v hladen kraj za dva dni. Potem sem vino odlil od pėšek, ga spet vlil v sodce in dobro pomešal s spridenim vinom. Čez čertert leta je bilo vse vino v sodcu lepo čisto in dobro kakor poprej. Sedaj sem ga prelil v drug sodce in dobro se je obderžalo do zadnje kaplje“. „Vsak vinorejec si lahko napravi in hrani grojzdnih pėšek za potrebo, ako se mu kako vino spridi, in vendar — pravi dr. Gall — stavim 100 rajniš na en krajcar, da med 100 vinorejcev bo komaj eden to storil, čeravno je pomoček gotov in vsakemu pri rokah!“ Mi pa mislimo, da naši vinorejci, ko bojo to zvedili, ne bojo zanemarili lahke pomoči.

Narodopisje.

Rezijani. (Dalje.)

Cela rezijanska dolina z Volčjo vasjo vred je ena sama občina ali komún; na sredi pri farni cerkvi je njih občinska uradnja. Vsi trije občinski možje, in pa srenjski hlapec, znajo pisati in brati. Srenjski župan je skoraj vsak dan skozi celo leto v svoji uradni.

Razun te uradnje imajo Rezijani tukaj tudi šolo, ki jo obiskujejo otroci iz vseh rezijanskih vasí. V tej šoli se učé otroci brati, pisati, računati itd. v rezijanskem in v talijanskem jeziku, tako, da se vadijo v obéh, in umejo, govore in pišejo v obéh jezikih.

Razun ključarjev (fabbricieri), ki nimajo dovolj cerkvenih dohodkov, da bi z njimi svojim cerkvam potrebnih stvari omišljevali, imajo tudi cerkvenega starašina (cameraro), ki je dolžen po nasvetu ključarjev skrbeti za vse cerkvene potrebe. Vsaka zgoraj omenjenih pet cerkev ima svojega lastnega starašina, ki konec leta odstopi, da se nov starašina izvoli. Dan volitve novega starašina je za njegov oddelek fare vesel in prazničen dan. Ali naj večje veselje in praznovanje je, kadar volijo starašina farne cerkve. Vsako leto se zberejo namreč 25. mesca aprila zvečer pred farno cerkev fajmošter s kaplanoma, kjučarji, srenjski uradniki in drugi pošteni možje cele fare; tū podá pričujočim starašina pisan račun čez vse, kar je čez leto za cerkev potegnil in izdal. Kadar pričujoči možje račun pregledajo in najdejo, da je vse prav, starašina svojo mošnjo vèn potegne in podari iz svojega lepo število dnarja cerkvi, po navadi tavžent benečanskih liber *). Na to se podajo vsi v cerkev, in zapojejo zahvalno pesem. Potem stopijo zopet iz cerkve, starašina in drugi možje; starašina pa stopi med mnogobrojno zbrano ljudstvo, ki čaka, željno zvediti, kako se je važno opravilo končalo. Tū jamejo govoriti gospod

*) Benečanska libra veljá 11 1/3 krajcarjev. Tavžent liber je blezo 188 fl. 55 kr.

fajmošter, oznanijo zbranemu ljudstvu izid letnega računa, in kolikanj je starašina cerkvi podaril. Skoraj vsako leto znaša ostanek cerkvene dnarnice s starašnim darom vred okoli 2500 benečanskih liber. Ljudstvo na to veselo zavriska, vsi hvalijo z enim glasom dobrodušnega starašina, in mu z dobrim belim vinom zdravice napivajo, da je kaj. Pol ure po tem ko že vse nekako bolj omolkne, sam bivši starašina ustane, in na glas, da ga lahko vsi slišijo, oznani ljudstvu imé novega starašina, ki je že poprej v to volitev dal svoje privoljenje, in se iz ponižnosti še v kakem bližnjem kotu skriva. Dva duhovna se na to vzdigneta ga poiskat, in ko ga najdeta, ga seboj vzameta in sprejmeta do zdolajnih stopnic mesta, kjer stoji dozdašnji starašina v sredi med srenjskimi možmi. Novi starašina poklekne, enmalo tihoma pomóli, pa prejme iz rok dosedanjega starašina z velikim spoštovanjem veliko sreberno škatlo, ki je skoraj eno libro težka, in je znamenje njegove nove službe. Po tem se vzdigne, vstane, se zahvali možem in vsemu zbranemu ljudstvu za čast, da so njega izvolili starašina, in se priporočuje njih darljivosti. Na to se vsi razidejo. — Novi starašina pa hodi koj po vsem Rezijanskem, po vseh hišah in potih, in bere milodare v dnarji, ki mu jih vsakter radovoljno podaja, ki ga sreča. Tisti večer po volitvi novega starašina se napravi vselej obilna večerja, h kateri se povabijo vsi srenjski uradniki in drugi zgorej imenovani pervaki, stari in novi starašina, sorodniki obojih, in še kter drug možak iz raznih farnih oddelkov. Po večerji vzame novi starašina v roke sreberno škatlo, in jo nosi okoli mize k vsem povabljenim, in dobí va-njo od vsakega kak srebernak. Ravno to dela on vselej, kadar je pri kaki gostii pričujoč.

Starašina se jemlje vselej izmed prvih in premožnejših rezijanskih hiš. Njegova dolžnost je, večkrat čez leto vso srenjo obhoditi, in nabirati sira, masla in tudi dnarja, zato da si zamorejo oskerbeti vse v cerkvi potrebne reči. K vsem diplomatiškim gostijam je tudi on vselej povabljen, ki se v Rezii napravljajo, in je v časti prvi za duhovnimi. Tudi v cerkvi ima on in njegova družina poseben časten stol. Da v kratkem povém, starašina je povsod in v vsem prvi za duhovnimi in med vsimi naj bolj spoštovan. (Dalje sl.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Zagreba pišejo „Narod. Nov.“ od 28. julija, da „v tiskarnici Gajevi se za program (šolski letopis) c. k. nadgimnazije varašdinske natiskuje slovenski prevod Goethe-ove „Ifigenije v Tauridi“ od verlega slovenskega pisatelja, prof. Matija Valjavca“. — Pravo tako! *)

Od sv. Marjete pri Pesnici na Štajarsk. 28. jul. Ravno kar sem se v svojo domovino na praznike vernil, in že sem dosti opazil, kar bo menda tudi častitim bravcem „Novic“ všeč. Našel sem marsikaj pri svojih rojaki, česar nisem zapustil: veselje namreč, iskreno veselje do pobožnih pa tudi družih lepih slovenskih pesem, ktere čedalje bolj gerdo rijovenje in divje tulenje nesramnih ponočnjakov in vesovavcev preganjajo. Veselja mora človeku serce poskakovati, ako čuje in vidi, kako se v cerkvi mladeneč in sivček, deklica in stara babica enako tersijo iz celega gerla Večnemu čast in hvalo prepevati, kjer smo poprej le učitelja kako nemško krožiti čuli; veselja mora človek solze točiti, ako sliši in vidi kōsca na travniku, ženjico na polji, pastirja na pašniku pri čredi, hlapca v hlevu, deklo v kuhinji enako lepe, poštene domače pesme prepevati, tako, da se glas daleko po dolu odmeva. Naprej, dragi rojaki! naprej, vedno tako, saj večno resnična je prislovica: „Slajše reči na svetu ni, kakor je pesem lepa“, in gotovo bo se smelo potem tudi pri vas reči: „Rad ostani, kjer pojó, — hudobni pesem nimajo“. — Slava tukajšnim duhovnom in učiteljem, ki se za to blago reč iz vse moči poganjajo, dokler jim za to po imenu v „Novicah“ spominka ne postavimo, kar bodo one za vse dobro in lepo vselej unete

*) Priporočamo se tudi mi za en iztis ovega gotovo mičnega programa. Vred.

je rudečkast, močnejši pa bolj pruživ od jelovine; rabijo ga za mnogoverstno orodje in pohišje. To dvoperjato in pa neko černo cipreso, katero je že Michaux priporočal, so upejljali že na Francozko, ter jo redijo na vertu v Fromontu, odkodar se je zaplodila tudi dalje po Evropi z drugim ameriškimi drevjem vred, kakoršno v tem velikem sadišču redijo pa množijo.

2. *Arstralski bor* je koristno drevó, katero se nahaja tudi v Virginii. Raste posebno rad na suhi pešeni zemlji, in ima veliko smole v sebi. Les njegov je čverst, gost in krepak, porabljen za brodove in obertniške izdelke. Zvedeni možje terdijo, da ta bor je posebno ugoden, da bi ž njim se nasadile peščene planjave, katerih je na Francozkem, Nemškem, pa tudi po slovanskem svetu dovelj. Vendar je to drevno pleme po Evropi še redko, in drago seme njegovo. Dobiva se tudi v Fromontu na Francozkem.

Te baže so tudi bodeči, planinski, rudeči, rumeni bor in pa strob. Koristni so vsi, pa les porabljen za mnoge stvari. Le od poslednjega povemo še nekaj posebej.

Strob (*Weimouthkiefer, Pinus Strobus*) je imenovan tako na čast zaslužnemu Angležu Weimouth-u. Domá je to drevó v umernih okrajnah Amerike, kjer raste prav obilno. Je važno in lepo drevó, velikega mraza in velike vročine pa ne sterpi, vendar je zadovoljno z vsako zemljo, če le ni vedno pod vodó. Izmed vsega borovega drevja zraste strob najvišji. Les njegov je za mnogoverstno rabo.

2. Izmed ameriškimi jel so najvažniše: Bela, črna, in rudeča jela. Bela raste v najmerzlejših krajih severne Amerike in po Kanadi v vlažni pešenici. Černe jele je ondi sila veliko, kjer dela ogromne gojzde, in rodi debela ravne in visoke. Jelovina vseh teh baž je zlo terda, pa lahka in pruživa, je ugodna za brodove, posebno kjer manjka hrastovine, pa tudi za mnogoverstno orodje in pohišje.

Končaje ta spisek menimo, da v tem imajo verli slovenski kmetovavci in drevjorejci plemen dovelj, ktere bi se jali v svoje gojzde in verte, med domače drevje ali namesto njega. Serčno pa želimo, da bi se lotili in da bi jim slavna vlada pomagala, pogojzditu koj in obilno velike goličave in opustošene planjave, ktere je neusmiljena dervača obropala zelenega kinča, pa ga ropa še vedno. Zadnji čas je namreč, da dobí domovina naša zopet zeleni drevnati plajš, kakoršnega je imela v starodavnih časih, in ki jo je varoval nesrečne toče in nebeškega ognja, ktera obá dan današnji tolikokrat in večkrat ko prej prihrumeta v groznih nevihtah, na perotnicah burje, ter pokončujeta rumeno klasje na poljih, in po vinskih goricahtoliko blagega tersja.

J. Šubic.

Gospodarske skušnje.

(Od rička nekaj.) Po zadnjem naznanilu, kako dobro se je obnesel bivec (nova žlahna ogeršica) na tukajšnjem družbenem vertu, pridem sedaj do rička (*Leindotter*), ki sem ga bil letos mesca sušca (marca) za poskušnjo na družbenem vertu vsejal, in ga je iz 4 lotov semena do 15. malega serpana (julija) dozorilo na pognojenem peščenem majhnem prostoru 46 funtov, lepega oljnatega zerna. Na boljšem svetu bi se bil gotovo še veliko bolje obnesel, čeravno vzame skorej vsake baže (gnojno) zemljo za ljubo; toda redko, pa enako, naj se seje, in sicer tako, da na čveternat pedanj ga ne pride več od ene bilke stati, ker se v košate veje zlo razraste, da je kakor malo košato drevesice polno betičic, ki so tudi polne drobnega, oljnatega in detelji podobnega semena. Od konca mesca velicega travna, ali maja pri pletvi se izpuli, kar je pregostega. Na oral ga po tem takem ne gré več od enega funta, in svet, kjer je raste, se dá še tisto leto kakor po bivcu tako tudi po ričku ali za ajdo, ali pa vnovič pognojen, za repo lahko rabiti. Nismo še poskusili, kako oljnat da je, pa rad verjamem skušenemu gosp. Dularju na Škerjančevem, ki ga je v lanskim „Novicah“ močno pohva-

lil. Po tem takem je tudi riček, kakor bivec, za bogat oljnat pridelk, ki se berž in dobro prodá, priporočevanja vreden in se tukaj pri meni seme po 20 kr. funt dobí.

Na družbenem vertu na Poljanah v Ljubljani. Zalokar.

(Mjilo (žajfa) se dá domá napraviti) prav lahko takole: Vzame naj se sodec, pa se dene va-nj nekoliko lója z lugom vred; postavi se sod v klet, ter se premeša včasih. V 3 do 4 tednih je mjilo gotovo in tako dobro, kakor navadno od mjilarja napravljeno.

(Nepremočljivo obuvalo) posebno prikladno ljudém, katerih opravila so takošne, da morajo včasih dolgo v vodi stati, se napravi takole: Vzemi 2 funta lanénega olja, pol funta ovčjega lója, 16 unč belega voska, 4 unče pa smole. Vse to se dobro zmeša pa stopí; stopljeno pa še gorko naj se namaže in vriblje po novih čevljih ali škornjah in s kertačo povsod dobro razširi po njih. Ko potem je usnje do dobrega se bilo posušilo, ni nič zgubilo svoje mehkode. — Tako napravljeno obuvalo rabijo angležki čolnarji pa mornarji, ki so pogostoma in dolgo dolgo v vodi, škornje pa jim vendar niso premočene.

Novica svilorejcem.

V Kalifornii, tisti gorki deželi Amerike, kjer so poslednje leta nezuanó veliko zlata našli, so našli sedaj tudi neke svilóde (žitne červe), ki napredejo veliko več svile (žide) kakor naši navadni svilodi, katerih prvotna domovina je Azija. Mešički (kokoni) teh kaliforniškimi svilodov so debeli kot kurje jajca; naši kokoni niso dosti debelejši kot golobje jajca. Kolikor večji je pa mesiček, ki ga je červ iz svojih svilnih nitk napredel, toliko več se vé da je svile. — Ali se bojo pa dali ameriškimi svilodi udomačiti tudi v Evropi, v naših deželah? Gotovega se sicer o tem ne more nič reči; nemočče pa ni, kakor tudi ni bilo z azijatiškimi. Bomo vidili!

Narodopisje.

Rezijani. (Dalje.)

Ker Rezijani vedno po svetu hodijo in v razne kraje zahajajo, imajo tudi raznoverstne šege v noši in obleki. Večidel posnemajo v tem ljudí tistih dežel, v ktere bolj pogostoma zahajajo: zato se nekteri nosijo po Ogersko, drugi se oblačijo kakor Poljaki, drugi posnemajo Avstrijance, drugi nosijo Furlanske pisane oblačila, in zopet drugi se nosijo kakor Parci. Same ženske se vse deržé svoje domače rezijanske šege, s tem samim razločkom, da se nekte lepše in dražje oblačijo, nekte pa revniše, kakor jim premoženje dopušča. Sploh pa ljubijo svilnate oblačila, ki jih obilno nosijo.

Vsi Rezijani nosijo svoje otroke v farno cerkev k svetemu kerstu; ravno tako nosijo k farni cerkvi tudi svoje merliče, in jih tam zakopujejo, se vé da se tudi samo v tej cerkvi poročujejo. Novorojene otroke donšajo h kerstu v opertnem košu. Kadar je dete keršeno, moli duhoven med tem, ko se vračajo od kerstnega kamna k velikemu oltarju, začetek evangelija sv. Janeza, in ko pride do velikega oltarja, se tamkej ustavi in dá poljubej mirú detetovemu očetu, kumu ali botru, botri in babi, in dobí od vsakega kak dar v dnarji, ki ga na oltar polože. — Potem gredó vsi skupej, z duhovnim vred, v kerčno kjužini, ktero Rezijani karstinje (*Carstigne*) imenujejo.

Porodnice ostanejo ene tedne po porodu domá; po tem pa jih spremlja baba do cerkve k navadnemu blagoslovu. Tú pokleknejo pred cerkvenimi vrati ogernjene od glave do pet z rijuho ali pa kakim dolgim kosom platna, in nekte imajo na glavi tudi klobuk. Tako ostanejo ondi celi čas, ko duhoven sveti blagoslov čez nje govori, kakor stoji v rimskem obredniku; na zadnje podá duhovnik porodnici in babi poljubej mirú pri velikem oltarju; tú porodnica rijuho od sebe dene, in se podá na svoje opravila. Zvečer tistega

dné potem napravi na svojem domu večerjo, h kateri povabi botra, botro in pa babo.

Kadar se ženijo premožniši, pridejo na dan poroke do cerkve v velikem številu svatov. Kar je možkih, gredó v lepem redu po dva in dva, eden za drugim, in na zadnje ženin na desni svojega druga; za njimi gredó kar jih je ženskih, v ravno takem redu; ali nevesta pred vsemi, s svojo družico na levi. Kakšenkrat imajo tudi godce, ki jim celo pot do cerkve, in potem iz cerkve nazaj na dom gódejo. Po svetem opravilu v cerkvi, pri katerem gredó ženin, nevesta in vsi svatje k poljubemu mirú ali, kakor sploh pravimo, „k ofru“, kjer vsakter kak dnar na oltar položi, se poje sveta maša, da bi Bog novi zakon blagoslovil, in po maši pojejo sred cerkve „Miserere“ in „De profundis“, in še neke druge molitve za rajnke ženina in neveste, in zopet pri tem daruje vsakdo izmed pričujočih kaj malega duhovniku. Kadar pridejo iz cerkve, obsujejo vsi ženina in nevesto, da jima srečo voščijo, potem pa se vernejo na svoj dom v ravno tistem redu, v katerem so prišli. Tù se napravi vesela ženitnina, in se pleše.

Kadar kdo umerje, ga vselej eden ali več duhovnov spremlja, bodi si ubog ali premožen, in to se godí vselej pred poldnem. Kadar vzdignejo merliča, da bi ga iz hiše nesli, začnejo na vès glas jokati in žalovati vsi njegovi sorodniki in znanci, da je joj, in to terpi celo pot noter do cerkve; v cerkvi se ta jok enmalo utolaži med svetim pravilom, začne se pa zopet potem in še z večim krikom, kadar merliča v jamo spuščajo. Ni je pogrebščine na Rezijanskem, pri kateri bi se ne slišal tak jok in stok, in sicer je to žalovanje mnogokrat prisiljeno, ker je taka navada. Na dan pogrebščine napravi hiša, iz ktere je bil merlič, v kaki kerčmi obed vsem tistim, ki so merliča do groba spremili, in kadar je obed h koncu, molijo še vsi skupej za rajncega. Zavaljo tega se zbere k pogrebu vselej dosti ljudi, čez dve sto, tri sto, do pet sto oseb. Kakšenkrat je ta gostija še precej obilna; je se in pije tako, da se nekteri tudi upijajo, in tako se prigodi kakšenkrat, da tisti, ki so zjutrej plakali in na glas jokali za mertvaško trugo, zvečer veseli domú gredó in si po poti vriskajo in pojejo. To, kar tù pravim, ni izmišljeno, ampak resnično. — Rezijani svojih rajnkih ne zabijo, in radi in zvesto za nje molijo: na dan pogreba plačajo za péto mašo po rajnkem, ravno tako tretji dan po pogrebu, sedmi in trideseti, in pa ob obletnici; zraven tega denejo vsakokrat kak dnar v to namenjeno cerkveno tružico, kadar se molitve po njih mertvih v cerkvi opravljajo. Če je bil rajnki iz premožne hiše, se péte maše po njem še z večjo slovesnostjo opravljajo.

Vse cerkvene svete opravila so o praznikih lepe in slovesne. Velika maša se vsako nedeljo poje in še posebno takrat, kadar so večji prazniki, ker je tedaj péta maša z leviti. Tudi v podružnicah se pojejo maše z leviti o njih posebnih godovih in praznikih. Naj pa se poje maša z leviti v farni cerkvi ali v kaki podružni, vselej je ofer, kjer vsakdo kaj malega na oltar dene. In zato, da se svete opravila v cerkvi lepše in z večjo slovesnostjo opravljajo, ima vsaka cerkev po šest pevcov, tadaj je vseh pevcov štiri in dvajset. Kadar kateri teh pevcov umerje, se koj drug poišče; ali nobeden ne more biti pevec, kterege pevci sami ne izvolijo, in potem mora še fajmošter v njegovo volitev privoliti. Ta volitev in to privoljenje se godí vselej tisti dan leta, ko vseh 24 pevcov vkup pride, kar se vsako leto enkrat zgodi. Ta dan povabita vse pevce fajmošter in starašina k obedu, kterege ona dva plačata. (Dalje sledí.)

Ogled po svetu.

Junaštvo ruskega kmeta.

(Po ilirskem.)

Berolinski časopis „Neue Pr. Ztg.“, braneči včasih rusko krepost proti napadanju zapadnih časopisov, kateri pogostoma pišejo, da hrabrost Rusov izvira edino le s „sužne

pokornosti“ in tedaj nima nobene prave cene, naznanuje v dokaz domoljubja in hrabrost ruskega kmeta med drugim sledečo dogodbo od leta 1812.

Ko se je pomikaval Napoleon I. s svojo mogočno vojsko proti Moskvi, pripeljejo neki dan v tabor njegov ruskega kmeta, kterege so na polji vjeli, da bi ga izpraševali o mnogih cestah in potih tiste okolice. Ker ni nihče ruski razumel, je poljsk častnik tolmačil pogovor. Priprosti kmetič je na vprašanja mirno in odkritoserčno odgovarjal; gotovo ni mislil, da bi utegnil s tem škodovati svoji domovini. Pričujoči francozki častniki pa se pričnejo zastran njegove odkritoserčnosti iz njega norca delati, in med drugim mu napiše eden izmed njih na levo roko veliko čerko N, kar pa kmet ni koj zapazil. Ko vendar čez malo časa zagleda čerko na svoji roki, se prične krog sebe ozirati, kakor da bi hotel s tem pričujoče vprašati: kaj da prav za prav ta napis pomeni? — Da bi mu se še bolj smejali, mu reče zdaj en častnik po poljski: „Čerka N na tvoji roci pomeni, da odslej nisi več sužen svojega dosedanjega cara, ampak podložnik velikega Napoleona“. — Komaj sliši kmet te besede, se mu potemni obraz in jeze se strese na celem truplu. Molčec vzame izzad pasa malo rusko sekirico, položi levo, s čerko N zaznamovano roko na mizo bližnjega pisarja, in — z enim mahljejem si odtesne lastno roko, ter reče: „tù imate, kar je vašega“.

Vsi osupnjeni se pogledujejo sedaj Francozi, zakaj podučil jih je bil le predobro priprosti mož, kako šne mu sovražniku gredó nasproti. Kakošen prerok pa jim je bila odsekana roka, so imeli potem še mnogokrat priliko premišljevat, in tudi potomstvu je dobro znano iz zgodovine.

J. Levičnik.

Kratkočasno berilo.

Zima in pomlad.

Indijanska pravlica.

Stara ženica je sedela samši v svoji kočí, ki je stala ob reki, z ledom kriti. Zima je jenjevala, ogenj na ognjišču je skoraj ugasnil, starica je bila, kakor podoba, docela zapuščena. Sivi lasje so ji glavo krili, in tresli so se si udje. Tako je živela dan za dnevom v svoji vsamelosti, ne slišaje družega ko bučanje viharja, ki je dervil snežne zvezdice po ravninah.

Kar se prikaže nekega dné, ko je ogenj ravno popolnoma pogasnil hotel, lepa divica pred kočó. V polni čverstoti življenja ji razcveta lice, oči iskré in ustne so ji na smeh obrnjene. Ko serna lahka je prišla. Krog čela je imela venček voljne trave, v roki rožno kitico. Starica jo nagovori rekoč: „Da si mi zdrava, hčerka moja! Drago mi, da te sopet vidim. Pridi in mi povej, kaj si vidila v ptujih deželah. Hočeve to noč skupej ostati, in tudi jez ti hočem povedati, kaj sem storila in kaj premorem“.

Na to nabaše tobaka v čudno posodico, pridene še nekaj družega dišečega bilja, zalije z vodo, sogreje in odcedí ter čudno pijačo poda svoji gostinji. Ko ta odpije, se začne sledeči pogovor med njima:

„Ako jez izdahnem“ — začne starka — „zastanejo reke, in voda okamení“.

„Jez dihnem“ — zaverne divica — „in rožice klijejo po hribih in dolinah“.

„Jez stresem svoje lase — pravi starka — pa sneg pokrije zemljo. Ako velím, popada listje raz drevja in moja sapa ga odveva. Ptice se dvignejo na pot v daljne kraje; živali se skrivajo pred mojim dihom, zemlja oterpne vsa,“

„Jez zmajem s svojimi koderci — povzame divica — in topel dežek rosí zemljico. Zeli iz tal pomaljšajo svoje glavice ter se veselo spogledujejo ko mile deca. Moj glas privabljuje ptice nazaj. Topla sapa moja reke otajava, da šumljajo spet urnega teka. Kjer koli hodim, oglašá se godba v gajih in vse se veseli“.

In ravno je solnce izza gore prišlo in mila gorkota se je jela razširjati. Staričin jezik utihne. Pastaričica in taška

Ki nima mere, nima vere.

U starosti padu zubi, a ne zle čudi. (Starost vzame človeku zobé, pa ne slabih lastnost).

Ki nima hčerice, nima suzice (da bi ga pri smerti narokovala — za njim jokala).

On je popil svojo času. (Umerl je).

Ki ponuja, daruje. (Kdor prodaja v potrebi, cenó prodaja).

Ako sam sve zgubil, nisam života. (Še si morem pomagati).

Kada pridu vile do očiu, težko onemu, ki ne umne zavernuti. (Gorjé mu! ki si v nevarnosti ne ume pomagati.)

Kada čuješ kavrana krocati, znaj, da je mërha, ali će biti. (Kavran — ptica nesreče po stari vraži.)

Ako si bude nohte rezal (ne kradel.)

Ki jé z bogatim črešnje, mu repi ostanu.

Zima ima gladne zube.

Znaš! dušu pezaš (vagaš). (Ne ogreši si duše s krivom vagom.)

Blazi tebi, ki si ném (ne-um?) (O du glücklicher Narr!)

Jezik tišči, kade zub bolí. (Vsak svoje nadloge naj raji toži.)

Ki pamet zgubi, sve zgubi.

Narodopisje.

Rezijani. (Dalje in konec.)

To kar sem sedaj povedal, so besede rezijanskega fajmoštra, pisane v italijanskem jeziku v letu 1849. Jaz sem jih le preoblekel, in za naše slovenske bravece poslovenil. Pristavljam pa še to, kar je bilo temu izvirnemu spisu na koncu pridjano, s tem samim razločkom, da rezijanske besede in stavke s pristavljenimi slovenskimi razložim.

Dialogo fra un Resiano ed una Resiana.

Pogovor med Rezijanom in Rezijanko.

Maria. Laudato Jesu Cristo, hótar.

Marija. Hvaljen bodi Jezus Kristus! boter.

Zuan. Sempre sia laudato, hótra.

Janez. Vekoma bodi hvaljen! botra.

M. Ja man a chiar di vas videt, hótar.

M. Prav ljubo mi je, da vas vidim, boter.

Z. Sahualen: pa ja vas, hótra.

J. Hvala! pa jaz vas, botra.

M. Sahualen, hótar.

M. Hvala! boter.

Z. Zhi vi ste kei sdrava, hótra?

J. Ali ste kaj zdrava, botra?

M. Gio ninchei. Abai vi, hótar? pa vi!

M. Enmalo. Kako pa vi, boter?

Z. Pa ja ninchei, hótra.

J. Jaz tudi malo, botra.

M. Ja, vas saludavan, hótar.

M. Jaz vas pozdravljam, boter.

Z. Pa ja vas, hótra.

J. Tudi jaz vas, botra.

M. S bichom, hótar.

M. Z Bogom, boter.

Z. Boho ime, hótra.

J. V ime božje, botra.

M. Poite lepu, hótar.

M. Pojdite lepo, boter.

Z. Sahualen. Poite lepu pa vi hótra.

J. Hvala! Pojdite lepo tudi vi, botra.

M. Sahualen, hótar.

M. Hvala! boter.

So pa od Rezijanov tudi še drugi pisali, ki jih hočem tukaj saj v kratkem omeniti, kolikor sem za nje zvedil. Naj pred najdem Dobrovskega („Slavin“. Herausgegeben von W. Hanka. Prag 1834. S. 118—124.), ki je od Rezijanov nekaj povedal. Njegove besede tu sem stavim, pa poslovenjene, ker utegnejo kterege bravca zanimati, in pa ker omenjenega Dobrovskovega dela nima vsak pri rokah. On govori torej tako-le: „V listu od dné 14. aprila 1801. leta je napisal moj ljubi Slavin (A. Pišely) nekaj slovenskih besed, ki si jih je nabral v rezijanski dolini, pri potoku, ki mu je Rezija ime, v vasi Ruštis. Ta dolina spada pod Benečansko, petnajst italijanskih milj deleč od Vidma (Udine), in šteje 7000 ljudi, kateri živé od poljodelstva in od živinoreje. Tisti izmed prebivavcov te doline, ki govoré slovensko, so prav za prav oddelk tistega slovenskega stebila, ki se je od šestega stoletja sém razširil po Krajskem in po Koróškem, kakor priča njih jezik, ki je poln slovenskih besed“.

Potem Dobrovski v zgorej omenjeni knigi tako dalej govori: „Prebivavci te doline imenujejo svojo domačijo „dum Rezija“. Vasi v tej dolini so: Ruštis *), Oseak, Niva, Stolvica in Povijej, kjer se govori furlansko. Reke in potoki so: Rezija, naj večja voda v dolini; Černi potok, Risatik, Puto. Imena gor: Posgost nad vasjo Stolvica imenovano; Kanin nad Št. Jurjem, Brumand nad Brumandom. Posebne imena nekterih strani Rezijanskega so: Plananica, Stolac, Žlebac“.

„Pri poslovljenji so Rezijani, s kterimi je moj Slavin govoril, navadno pravili: a vi stujte zdrav. Slavjani si voščijo povsod eden drugemu zdravje, in kaj si zamorejo res boljšega želeti? Kaj je več vredno, kakor mens sana in corpore sano? kakor govori Horaci“.

„Da bi pač moj prijatelj Rezijane bil poprašal, kakor oni sami sebe imenujejo, kadar se hočejo ločiti od Nemcov in Talijanov, in kako imenujejo svoj jezik! Jaz menim, da bi mu bili odgovorili, da so Slovinci, in njih jezik slovenski jezik. Morebiti bo kdo drugi enkrat nam kaj bolj gotovega od tega povedal“.

Tako Dobrovski. Če te besede s pervim popisom Rezijanov primerimo, najdemo koj neke razločke med obema. Dobrovski šteje tu 7000 Rezijanov, uni le 2900. Imena vasi tudi si niso kaj podobne. Ali jaz bi rekel, da Dobrovskova vas Auštis **) ni druga, kot Uceea, ali, kakor sem zgorejjo poslovenil, Volčje — Vučje; Oseak je Oseacco, ali kakor sem jaz jo poslovenil Ožjak (morebiti tudi Osjak?), Stolvica je menda Št. Juri. Povijej pa je furlansko, zato se v pervem popisu ne omenja, in od tod pride menda tudi, da Dobrovski 7000, naš fajmošter rezijanski pa samo le malo manj ko 3000 duš šteje. V drugem ne najdemo nobene težave.

Tudi slavni Kolar v svojem slovutnem delu „Staroitalia slovanska (díl I. hlava II. članek II. §. 2. stran 209—212) govori od teh naših Rezijanov. On izpeljuje ime Rezijanov od starih Etruskov tako-le: „Prebivavci Etrurije so imeli tri imena, dvě, da tako rečem, zunajne, namreč: Turi, Turii, Turanje, Tursci, Tusci od tur — vol, ogenj; in Etrusci ali častivci vatre, ognja pod podobo tura ali vola; tretje ime znotrajno in domače, to je: Raseni, Razeni, to je Rodjeni“ itd. Ti Razeni so bili v poznejših časih od nekterih severnih narodov, posebno od Iberov in Galov, ravno tako tlačeni in preganjani, kakor prebivavci južne Italije, Sabini, Latini, Brutii in drugi od Gerkov . . . Divji in silni Gali so planili nad krotki, z gospodarstvenjem, naboženstvom in umetnostmi se pečajoči, in zato iz vojniškega ogleda oslabéli narod etruški; so mu vzeli njegove cveteče mesta, in potisnili njegove prebivavce iz obdelanih in rodovitnih etruških dolin in ravnin do severnih gor in planin retiških, tiroljskih in helvetijskih. To spričujejo Livi 5, 33. Justin 20, 5. Plini 3, 20 in Štefan Byzant. pod nadpisom: „Rhaetii populus Etruscus“. Te spričevanja starorimskih pisateljev o ti historijski prigodbi podperajo pa tudi živi dokazi in do sedanjega dné obstoječi unuki tistih starih Slavo-Etruskov, raztresenih še sadaj po dolinah in gorah helvetijskih, tiroljskih in retiških. Moja misel je, da Rezijani (od kterih pišejo A. Pišeli in Dobrovski v „Slavinu“. Prag 1808 str. 120—127, in Stanko Vraz v „Danici Ilirski“ 1841 štev. 29., v naj novejši dóbi pa J. Sreznjevski in P. Preis, v „Časopisu musejnem“ 1841, 3, 341), so potomci teh etruških Razenov, ki so pred Gali semkaj pribežali . . . Kakor je bila v Etrurii reka in dežela Razena (amnis Rasenus, regio Rasensis blizo Vetulonije), tako je tukaj v Rezii reka in dolina Rezija. . . Sreznjevski pa piše na omenjenem mestu: „Zlasti to je spomina vredno od dvora Gospodnice, da je

*) Tu stoji Auštis, jaz sem Ruštis zapisal, ker prvič izdani „Slavin“ tako piše. Mogoče pa, da mora biti tu, in kjer je zgorej že ta vas omenjena le Auštis, kar bi se nekako ujemalo z italijanskim imenom vasi Uceea. Pis.

*) Glej poprejšno opazko.

živel tukaj, kakor pravi ustno sporočilo, prvi začetnik Rezijanov, ki je prišel iz Rušije, to je, iz Rusije, kakor to razlaga reverendissimus dominus Odorico Buttolo. — To sporočilo Rezijanov od Rušije se nanaša ne na Ruse, Rusijane v severji, ampak brez dvoma na Raze, Razene v Etrurii in v Italii. Vidov god se obhaja, poleg omenjenega Sreznevskega str. 343, tudi v Rezii s plesom in petjem tako, kakor smo to sami vidili tudi pri drugih Italii sosednih Slavjanih itd.“

Tako Kolar, iz čigar besed tudi zvémo, kateri so še kaj od Rezijanov pisali. Akoravno pa je njegovo mnenje od začetka Rezijanov vredno, da se še bolj pretuhta in po mogočnosti razjasni, bi vendar jaz, opiraje se na zgorej iz „Slavina“ navedene rezijanske besede in njih veliko podobo z našimi slovenskimi, se raji poprijel mnenja Dobrovskega, ki terdi, da so Rezijani oddelk krajskih in koroških Slovincov, katerih jezik se je le enmalo bolj popačil. Ravno te misli je tudi slavnoznaní Šafařík „Slavische Alterthümer“ Leipzig 1844, 2. Band. Seite 344. „Slov. Prijatelj“.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Istre 10. aug. Pretečeni mesec sta hodila po jadranskem primorji od Reke do Plomina itd. dva gosposko oblečena že odraščena moža, eden je bil gerške, drugi katoliške vere. Imela sta v rokah popotni list in pooblastivno pismo zaklade (šace) kopati. Imela sta pa tudi vse kraje popisane, v katerih imajo dnarji zakopani biti, in tako sta med drugim tudi v M—ški dragi v zapuščeni poderti cerkvi sv. Ivana pri morji vse prerila, pa nič dobila. Delavci, ktere sta za kopanje najela, so rekli, da se jim je prikazal kosmat mož z dvema glavama in tako prestrašeni so pobegnili stran! Se vé da vsak pameten, komur so to kvanto pravili, bi se bil kmali smeha razpočil. Tudi v B— sta najela človeka, da je šel pod neko znamenje en strelaj deleč od mesta kopat, pa tudi ta mož je rekel, da je slabo opravil, in da pri vsem strahu nič ni dobil. Še po več družih krajih sta ogledovala in čas gubila brez vsega dobička. To je terpelo 3 dni. Ko pa sta vidila, da se jima možnja stiska in se je jetika prijema, sta se tiho pobrala; rekla sta pa, da vesta še za en zaklad blizo morja, kjer je zakopano veliko tolarjev, zlata itd., pa nimata še dopuščenja tam kopati, pa bota prišla drugikrat. Slepčila sta tudi s tem ljudi, da tretji del teh dnarjev bota darila cerkvi. — V nekterih krajih letos pri nas suša zlo pritiska, in ako Bog berž kakošne rose usmiljeno ne pošlje, hoče biti slabo. Sem in tam je že koruzno in sirčno perje na pol zgorelo in fižola poznejega čudo se posušilo. V Alturi blizo Pula, kakor so ženjice pravile, že ni skoraj dva mesca dežja bilo; v velikem logu, kateri se prostira v podnožji Učke od Susnjevice do cepiškega jezera, se je košnja sená slabo ponašala; polovico manj od lani ga je, pravijo posestniki in kôsci. (Konec sl.)

Iz Celja 7. augusta. Omeniti moram danes nekega nelepega početja. Kar je železnica narejena med Celjem in krajnsko deželo, prihajajo tu sém tudi Vipavke, ter nam donašajo ranega pa žlahnega sadja iz Vipave ali iz Goriškega. To je nam Celjanom sicer ljubo in prav, posebno ker naša okolica malo sadja rodi. Neljubo pa nam je bilo viditi te dni, da neka mlada Vipavka je k nam privlekla veliko kletko polno mladih ptičkov in sicer tistih, ki jim pravijo slavori ali sleguri (Steinröthel). V serce je bolelo nas mestjane, ko smo na tergišču pred lekarnico gledali te revčike, ki so bili še na pol goli, rumenega kljunčka, pa civkali milo — ali po roditeljih svojih, ali po domovini, ali po obéh — kdo vé? Za božjo voljo, neusmiljenke, deklina terdega serca, jeli vam ni zadosti, da iz pripeljanega sadja, ki ga drago prodajate tukaj, skupujete mnogo lepega dnarja? Morate li še negodno ptičjo mladino jemati iz gnezd in barantati ž njo po daljnem svetu? Vedite, da tak dnar, iz ugrabljene uboge živalice pridobljen, gotovo nima blagoslova božjega. Koliko se je že govorilo pa pisarilo o

napakah tičjega lova, al bilo je bob v steno, ker sedaj se obnašajo celó ženske tako neusmiljeno, ženske — rod čutljivega serca! Naj bi častiti duhovni gospodje v Vipavi in po Goriškem posvarili zavoljo tega posebno nevedno mlado ženstvo, — naj bi ondotne c. k. okrajne gosposke branile nesramno početje, pa kaznovale ostro, kjer ne pomaga prijazna beseda. J. Š.

Novičar iz raznih krajev.

Vradni dunajski časnik je naznanil te dni navadne deržavne dohodke našega cesarstva v prvi polovici letošnjega leta, iz ktereга naznanila se vidi, da vsi navadni dohodki skupaj so znašali 129 milijonov in 593.323 gold., tedaj 5 mil. 790.508 gold. več kakor v prvi polovici lanskega leta. — Zemljišni, hišni, obertnijski in dohodkni davki so letos nesli 45 mil. 613.171 gold., lani pa le 40 mil. 692.402 gold.; naj bolj so se memo lani pomnožili dohodki iz zemljišnega davka, namreč za 3 mil. 149.158 gold., po tem davek od vžitkov, za 2 mil. 576.345 gold., za sol se je skupilo 2 mil. 215.950 gold. več kakor lani, štampeljni in takse so tudi nesle za 831.793 gold. več, itd. Dohodki iz zemljišnih davkov memo lanskega leta, čeravno davki niso bili povikšani, so se menda pomnožili zato, ker se kataster in zemljišne (gruntne) bukve po mnogih deželah cesarstva čedalje v bolji red devajo. — Deržavni stroški še niso na znanje dani. — Na Ogerskem je goveja kuga potihnila, zato je 25. dan p. m. marsko deželno poglavarstvo razglasilo, da živina, kože, loj, rogovi itd. smejo spet iz Ogerskega na Marsko. — Na Španjskem vlada mir povsod. Armada v Saragosi se je podala brez pogodb in berž potem je bila razdeljena po več krajih. Naj novejša novica je, da 4. dan t. m. popoldne ob poli treh se je Espartero poslovil od kraljice, ki ga je z navadno dobrovoljnostjo sprejela, in ji je željo razodel, da hoče Madrid zapustiti in se v mestice Logronjo (na meji Stare Kastilije) v pokoj podati. Nobeden njegovih prijatlov, ki so ga pred odhodom obiskali, ni mogel besedice iz njega spraviti, kaj nek misli od poslednjih prigodb na Španjskem. Kmalí se mora sedaj slišati: kakošna nova vlada se bo osnovala na Španjskem. — Maršala Pelissier-a je cesar Napoleon v zahvalo, da je zmagal Sevastopolj, povzdignil v stan vojvoda. Znamenito je to počastenje posebno zato, ker je to prvi plemenitnik (žlahnik), ki ga je Napoleon naredil, in s tem pokazal, da jih bo že več sledilo. — Kronanje ruskega cara je določeno na 7. dan prih. mesca. — Carski ukaz od 5. p. m. dovoljuje vsem judom, kateri so na rusovskih vseučiliščih dohtarji zdravstva ali kake druge učenosti postali, ustop v vse javne ces. službe. — Iz črnogorske meje se piše, da 19. p. m. je bilo Černogorcem oklicano in veseli oklic ta s kanoni pozdravljan, da ob kratkem bo Černogora dobila svoje nekdanje kraje nazaj, ki so sedaj v oblasti turški. — Strašne reči, kakor se je še le sedaj zvedilo, so se od 2. do 17. sušca t. l. godile na otoku Sangir-u v zadnjih Indijah. Ko so ljudje ravno na polji bili, se vzdigne na polji strašan vihar, zemlja se odpre in začne žveplo in ogenj bljevati, da je bilo groza; nihče ni mogel življenja oteti v strašnih prekucijah na otoku, ki so terpele 14 dni in so lepi otok premenile v strašno pušavo; več kot 3000 ljudi je konec vzelo. — Neki saksonski gojzdnar, Gastell po imenu, ki je že 82 let star in noče skrivnosti seboj v grob vzeti, naznanuje v „Leip. Zeit.“ sledeči pomoček zoper steklino pri ljudéh in živini: „Rana naj se berž izmije s toplim jesihom ali toplim lugom, potem naj se vlijejo ene kapljice solne kislíne ali pa tudi hudičevega olja v rano“. Svét ta je res prav dober — pa je že davnej znan vsakemu zdravniku.

Popravek. V dopisu »iz Toplic« v 62. listu se je v 12. versti drugam namenjena beseda *pesem* vrinila med besedo *zahvalno* in *prazničnost*; naj se tedaj izbríše in bere *zahvalno prazničnost*.